

ČAOH - energetické využití odpadů. Není pouze jedna cesta, existuje více technologií a možností.

Česká asociace odpadového hospodářství (ČAOH), jakožto sdružení významných společností dlouhodobě působících v sektoru odpadového hospodářství a zajišťujících v tomto sektoru vysoký podíl služeb na celém území České republiky si je vědoma potřeby postupného zvyšování procenta energetického využití odpadů v ČR. Tato potřeba plyne mimo jiné z cílů, ke kterým se ČR v oblasti odpadového hospodářství zavázala se vstupem do EU. ČAOH podporuje cíl týkající se zvýšení procenta energetického využití odpadů. Je však třeba dodat, že k cíli nevede pouze jedna cesta, ale spektrum možností, které by mezi sebou měly mít možnost soutěžit.

Úvod

Někteří členové ČAOH se dlouhodobě a úspěšně (více než 10 let) zabývají činnostmi, které souvisejí s energetickým využíváním odpadů (úprava odpadů, výroba paliv z odpadů, apod.). V této oblasti tak mají nemalé zkušenosti, a to jak v rámci ČR, tak i co se týká zahraničí. S ohledem na povinnosti ČR týkající se snížení procenta skládkování odpadů, je zapotřebí vhodným způsobem umožnit efektivní využívání odpadů a definovat smysluplné podmínky, které negativně neovlivní konkurenční prostředí v ČR. V problematice energetického využívání odpadů je třeba hledat cesty, které jsou jak ekologicky pozitivní, tak ekonomicky smysluplné a v podmínkách nynějšího stavu české a evropské ekonomické situace rentabilní a dlouhodobě udržitelné.

Vyvarujeme se „jediných možných cest“

Po mnohaletém období, kdy v ČR fakticky nebylo možné, s ohledem na text platného Plánu odpadového hospodářství ČR, postavit spalovnu komunálních odpadů (ZEVO), se ČR následně dostala do období, kdy výstavba těchto zařízení byla zmiňována ze všech stran a byla označována jako jediná možná cesta, jak dosáhnout stanovených cílů. Věci v životě však nebývají černobílé. Je pravdou, že cca v období let 2007 – 2010 zde existovaly předpoklady pro výstavbu spaloven komunálních odpadů, které by zajistily zvýšení procenta energetického využití odpadů v ČR. Reálná byla i ekonomická smysluplnost takových projektů, pokud by investor byl zároveň příjemcem nemalých dotací z EU (s čímž bylo počítáno). Jsem rovněž zastáncem pohledu, že spalovny komunálních odpadů jsou z environmentálního hlediska bezpečná a kvalitní zařízení. Příkladem toho mohou být tři stávající provozované spalovny v ČR (Praha, Brno, Liberec). Pokud by se plánovaná výstavba nových spaloven v předmětném období stihla, myslíme si, že by tato cesta dávala smysl.

Čas přináší změnu podmínek

Plynoucí čas však s sebou přináší změny mnoha proměnných, které je třeba při podobných strategických a investičních úvahách reflektovat a dávat jim potřebnou váhu. Je třeba si uvědomit, že nyní jsme již v roce 2013 a změnila se jak ekonomická situace v ČR, tak u našich sousedů, změnila se rovněž dotační politika EU (z dostupných informací plyne, že EU již spalovny KO dotovat v míře jako dříve nechce a nebude). Vyvíjí se i celý sektor odpadového hospodářství zde i v zahraničí. Nemůžeme si dovolit ustrnout s argumenty k prosazování první zmíněné cesty (výstavby spaloven komunálních odpadů) stále v podmínkách a proměnných roku 2007 až 2010. To, co mohlo dávat ekonomický smysl před 6 lety, již nyní smysl dávat nemusí, nebo za určitých podmínek jen v některých regionech (hustě zalidněných). To je třeba si uvědomit a je třeba diskutovat o možných rizicích původně prosazované cesty. Víím, že tyto úvahy zejména v posledním období u části investorů proběhly a dle mého názoru vyústí v to, že pokud zde budou do roku 2020 vůbec postavena

nějaká tato zařízení, tak v mnohem menším počtu, než se očekávalo. Důvod je jednoduchý, ti kdož mají prostředky na výstavbu takovýchto zařízení, umí většinou dobře počítat a investiční záměry, které nedávají ekonomický smysl a nejsou zcela rentabilní, se stávají málo zajímavé. Neříkáme, že cesta spaloven není možná i dnes, ale znamená zásadní rizika v možném nemalém prodražení systému odpadového hospodářství (zejména pro obce, občany ale také firmy), a to na velmi dlouho dobu. Je zásadní otázkou, jestli tato cesta je nyní sociálně únosná. Pokud se podíváme na údaje z Eurostatu, je realitou, že cestou většího počtu spaloven komunálních odpadů se vydaly pouze ty nejbohatší státy EU (a jejich zařízení byla navíc stavěna za ekonomicky mnohem příznivějších podmínek).

Variantní možnosti, zkušenosti ze zahraničí

Otázkou tak zůstává, zda existuje i jiná cesta, jak se pokusit dosáhnout postupného snížení podílu skládkovaných odpadů a navýšení procenta energetického využití odpadů v ČR. Pokud se podíváme do zahraničí, zjistíme, že jiné cesty jednoznačně existují a že jsou ekonomicky realističtější a z environmentálního hlediska bezpečné a plní všechny požadavky legislativy EU. Mnoho zemí se v návaznosti na platnou evropskou směrnici o odpadech vydanou pod číslem 98/2008 ES a v ní zakotvené nové nástroje jak lépe a bezpečně využívat surovinové a energetické zdroje v odpadech, vydalo cestou větší úpravy odpadů (třídění a zpracování v různých technologiích) a také výroby a uplatnění paliv z odpadů v k tomu povolených energetických zdrojích. Jako příklad uvedme Itálii, Polsko, Slovinsko, Finsko a Německo.

Potřeba stabilního prostředí

Aby každý sektor mohl vhodným způsobem fungovat, je třeba zajistit jasné a stabilní legislativní prostředí. Pokud se chceme pohybovat v podmínkách volného trhu a zdravého konkurenčního prostředí (což věřím, že ano), není vhodné úzkým výběrem definovat konkrétní technologie a pro ně stavět legislativu a deformovat ekonomiku sektoru (podpory, daně, úlevy). Je lepší definovat jasná kritéria kvality a environmentálních dopadů a dle nich stanovit limity, ve kterých se má a bude sektor pohybovat. V oblasti výroby a využití paliv z odpadů je možné uvést některé základní potřeby, které by bylo vhodné zakotvit pro bezpečný a efektivní rozvoj tohoto sektoru.

Konkrétní podmínky pro využití paliv z odpadů

ČAOH, na základě mnohaletých zkušeností svých členů z této oblasti, komplexně definovala důležité parametry. S ohledem na omezení prostoru v tomto článku uvedu nyní jen některé základní z nich:

- Paliva z odpadů mají mít jasně definovanou kvalitu. Problematikou sledování kvality paliv z odpadů se již zabývá norma ČSN 15359, která je evropská a stanovuje limity pro obsah látek v TAP (tuhé alternativní palivo). S ohledem na skutečnost, že oblast paliv z odpadů je oblastí výrobní legislativy, je vhodné stanovit technická kvalitativní kritéria s odkazem na příslušné normy, a tyto normy učinit v rámci státu závazné.
- Pro výrobu paliv z odpadů nesmí být využity odpady nebezpečné.
- Za palivo z odpadů nemůže být označován neupravený směsný komunální odpad.
- Výroba paliv z odpadů má probíhat za jasně stanovených podmínek a vždy jen v k tomu určených zařízeních, která pro tuto činnost mají vydané rozhodnutí příslušného orgánu státní správy dle zákona o odpadech (krajský úřad).
- Garance kvality paliva je dána reálnými činnostmi výroby paliva a definovaným hodnocením kvality dle platných národních, či evropských norem. Kvalitu paliva by měla dále určovat poptávka zařízení, pro které bude vyrobeno. Odběratel vždy požaduje definovanou kvalitu, a pokud ta neodpovídá, je možné palivo reklamovat

v rámci obchodního vztahu. Kvalita paliva je prokazatelná (archivace vzorků, kontrolní odběry ze strany odběratele a jejich srovnání) jak pro odběratele (reklamační řízení, náhrada škody atd.), tak pro kontrolní orgány.

- Využití paliv z odpadů by mělo být možné pouze v k tomu definovaných zdrojích, vždy s IPPC povolením, které stanoví konkrétní podmínky. Vnímáme jako velmi důležité, aby tato paliva nebyla určena pro spalování jinde, než v zařízeních definovaného typu.
- Při spalování by mělo palivo vyrobené z odpadů, respektive jeho využití, vždy splnit stanovený limit pro emise (vždy s využitím spalovací zkoušky na konkrétním zdroji). Emisní limit je garantem kvality paliva i samotného procesu energetického využití paliva vyrobeného z odpadu.
- Emisní limity pro spalování paliv z odpadů mohou být stejně přísné jako pro spalování odpadů, vždy s využitím směšovací rovnice definované vyhláškou k zákonu o ochraně ovzduší. Princip podmínek spalování je dán na evropské úrovni a definované podmínky jsou nastaveny tak, aby co nejvíce hájily potřebu ochrany životního prostředí. Cesta spalování je tedy standardní cestou.

Ekonomika

Definování a plnění těchto základních podmínek je realistické a ze zkušeností z jiných států EU je zřejmé, že tato cesta je možná. Na druhou stranu je třeba si přiznat, že pokud by tato cesta jako jedna z možných nebyla připravena a legislativou dostatečně umožněna, existuje reálné riziko snížení procenta energetického využití odpadů, resp. jeho nenavýšení. Stávající spalovny odpadů a cementárny, kde je komodita dlouhodobě a úspěšně energeticky využívána, mají danou kapacitu, a pokud se nebude moci spalovat jinde, procento energetického využití v rámci státu se nezvýší. Některá rizika cesty výstavby nových spaloven komunálního odpadu již jsem výše v textu komentoval. Tuto cestu je třeba odpovědně zvažovat, zejména z hlediska nákladovosti takovýchto zařízení, a to jak investičních nákladů, tak zejména provozních nákladů (které se promítnou do poplatků občanům za odpadové hospodářství, zde je pak souvislost s potřebou prosazování ISNO; k nemalým rizikům ISNO se ČAOH vyjádřila v prosincovém čísle OF v článku *Zamyšlení k ISNO z pohledu ČAOH*, k dispozici i na webu ČAOH). Argument neúměrné nákladovosti nových spaloven je nyní silnější v návaznosti na mnohé informace o vývoji cen energetického využívání odpadů a paliv z odpadů např. v Německu, kde s ohledem na vysoký počet spalovacích zařízení, cena spálení jedné tuny odpadu významně klesla a je výrazně níže, než předpokládaná cena za spálení tuny odpadu v uvažovaných nových spalovnách v ČR. V poslední době tak již proběhla některá jednání s německými energetickými firmami, které zde prezentují svůj zájem o odpady pro jejich energetické zdroje. Je tak reálné, že nové české spalovny budou mít značnou cenovou konkurenční nevýhodu a jejich možnost uplatnění se na trhu, tak bude velmi složitá. Možnosti využití paliv z odpadů v ČR (cestou spalování) naopak mohou dávat ekonomický smysl v zařízeních jako teplárny a elektrárny, což mimo jiné souvisí i s otázkou ceny a dostupnosti primárních paliv (uhlí).

Postupný vývoj legislativy

Je nutné si uvědomit, že po vydání výše zmiňované směrnice EU o odpadech č. 98/2008 ES, se v souvislosti s touto směrnicí na úrovni evropského práva nastavily podmínky pro širší využívání odpadů a také podmínky pro definované vyvážení některých komodit z odpadového režimu za účelem jejich snazšího, ale environmentálně bezpečného využití. V tomto směru byl transpozicí upraven i český zákon o odpadech č. 185/2001 Sb., který ve svém § 3 nově obsahuje odstavce 5 a 6, které tuto problematiku řeší. Pokud vybraná komodita splní zde definované podmínky, pak je třeba respektovat nakládání s ní v neodpadovém

režimu. Na základě svých vlastních zkušeností, i na základě zahraničních zkušeností, zastává ČAOH pozici, že paliva z odpadů mohou zde definované podmínky jednoznačně plnit. Pro vytvoření zcela jasného rámce a vytvoření stabilního prostředí pro investice a rozvoj sektoru, ČAOH doporučuje a žádá o vydání příslušné vyhlášky k palivům z odpadů.

Závěr

Dle názoru ČAOH je možné, že na trhu si najdou místo jak spalovny komunálních odpadů v hustě zalidněných oblastech ČR s CZT (avšak pouze pokud naleznou odvážného investora a v regionu pro to bude veřejná vůle), tak spoluspalování paliv z odpadů v k tomu povolených zařízeních s IPPC v ostatních oblastech. Je však třeba legislativně žádnou možnost neomezovat více než je nutno v rámci podmínek EU a související legislativy, či naopak žádnou možnost neprotěžovat. Zcela zásadním aspektem je rovněž ekonomická a sociální udržitelnost odpadového hospodářství ČR, a to i v dlouhodobém výhledu. Ta je samozřejmě úzce spojena se spektrem využívaných technologií v rámci státu. Některé technologie mohou dlouhodobě ekonomicky obstát v podmínkách volného trhu s odpady, u jiných je to obtížnější. Technologie na třídění a využití odpadů a technologie pro výrobu tepla a energie se neustále vyvíjejí a dle názoru ČAOH je vhodné nechat možnost jejich postupné realizace na trhu otevřenou.

Nebylo by šťastné znovu opakovat cestu zákazu, resp. doporučení promítnutého do legislativy, a to na základě ideologií, či lobbistických zájmů pouze některých skupin. Náklady těchto rozhodnutí stále nese celá společnost v rámci promarněných šancí, či nerealistických záměrů. Výsledkem takových rozhodnutí může ve svém důsledku být budoucí zaostávání ČR v technologické vyspělosti nakládání s odpady ve srovnání s jinými zeměmi, které investují do širokého spektra různých technologií a do jejich vývoje. Tyto země však investují nikoli rozsáhlou dotační politikou zvýhodňování některých typů zařízení, či legislativně vedenou snahou omezení jiných typů zařízení, ale pokud možno v souladu se zachováním principů volného trhu, soutěže a silného konkurenčního prostředí.

Realitou je, že rozvoj odvětví výroby paliv z odpadů patří mezi perspektivní odvětví v rámci odpadového hospodářství. Jen je třeba doplnit a udržovat bezpečné a smysluplné podmínky a pravidla jeho fungování, a to jak z hlediska ekologického, tak ekonomického a sociálního.

Ing. Petr Havelka, ředitel ČAOH